

BOURNVILLE

Een belangrijke geloofsstroming die de bouw van fabrieksdorpen stimuleerde, waren de Quakers. Deze stroming binnen het christelijk geloof was in 1649 in Engeland ontstaan en had zich in de loop der jaren over verschillende landen verspreid. Een van de doelstellingen van de Quakers was om mensen bij elkaar te brengen. Hiervoor richtten zij vaak woongemeenschappen en eigen bedrijven op. Deze waren niet alleen bestemd voor Quakers, ook

mensen met andere opvattingen mochten er meestal wonen en werken.

De broers George Cadbury (1839-1922) en Richard Cadbury (1835-1899) waren Quakers. Zij hadden van hun vader een chocoladefabriek geërfd en bouwden in 1879 een nieuwe chocoladefabriek nabij Birmingham. De omgeving van deze fabriek noemden zij Bournville. In 1893 kochten ze er nog een stuk grond bij, om daar een modeldorp voor hun werknemers te bouwen. Rond 1900 stonden

Huizen en winkels in Bournville

Tuinstad New Earswick

er zo'n 330 huizen waarvan de meeste waren ontworpen door de architect William Alexander Harvey (1874-1951). Er waren ook parken, sportvelden, een bibliotheek en een kerk. Een café kwam er echter niet, want alcohol was taboe in het dorp.

NEW EARSWICK

Een andere chocoladefabrikant, Joseph Rowntree (1836-1925), was eveneens een Quaker. Hij nam in 1903 het initiatief tot de bouw van de tuinstad New Earswick bij York in Engeland. Net als in Bournville kwamen er parken met sportvelden en was er veel aandacht voor de gezondheid van de arbeiders. Voor het

ontwerp van de tuinstad werden de architecten Raymond Unwin (1863-1940) en Richard Barry Parker (1867-1947) aangetrokken. Met hun ontwerp voor New Earswick maakten ze als tuinstadarchitecten grote naam. Unwin schreef enkele boeken waarin hij inging op het belang van goede stadsplanning. Het boek *Town Planning in Practice*, waarin hij de kunst van het ontwerpen van steden en voorsteden toelicht, werd een standaardwerk voor stedenbouwkundigen.³² Hij liet met het boek zien dat het ontwerpen van steden niet alleen een technische aangelegenheid is, maar ook een creatief proces.